

הרב החסיד ר' נחום הערליך

אמנו"ז הרב החסיד, חו"פיקר שבערין, רבי נחום הערליך זצ"ל. - הורתו ולדתו בקדושה, בעיר חלמא-פולין. לאביו הרב החסיד ר' משה ז"ל, מחסידי האורמור' הרז"ק מטורסק בעל "מגן אברהם" זצ"ל, בן הגר' ברוך ז"ל. - ולאמו מרת אסתר פרייזל ז"ל, בת הח"צ ר' אברהם יעקב ז"ל, מבכירי חסידיו, ובעליתקע בראש-השנה בבית-מדרשו של הרז"ק רבי אברהם טווערסקי זצ"ל זיע"א, המגיד מטורסק, בעמח"ס "מגן אברהם", בן הרז"ק בעל "מאור עינים" מטשערנאביל, מתלמידי הבעש"ט הקדוש, שאמרו עליו שזהו לו גילוי אלוהי ז"ל.

הורתו ולדתו בקדושה

הרב הגה"ח מהר"ר פנחס ליכטנ' שליט"א, מח"ס "לב טוב" על חובת-הלכות, ו"טוב ירושלים" על הרמב"ם על התורה, חתנו של הרב החסיד מהר"ר אברהם מרדכי יונתעין זצ"ל, מספר ממה ששמע מפיו של חו"ר רבי נחום זצ"ל.

- אמר, הצדקת מרת אסתר פרייזל ז"ל, טרם לידתה את רבי נחום, התאבדו העניינים, והקב"ה המשיא את הרז"ק אתה בורח. - הם ייאשו את ידי העובר, וקבעו שאף חייה נטונים בסכנה. - גם הרופא הגדול, הרפוסטור, שבעד הבירה חארשא, שהורידה עצמה ונסעה אליו, אף הוא, כקדמו, קבע, שמהי העובר אין מה לזר, ואף חייה היא נטונים בסכנה. - ואף חסידו, ש"רק אחד מאלף יוצאת ממקרים שכולו נותרת בחיים".

- ובכן, כאביה הגר' רבי אברהם יעקב, על כל הדבר הקשה, היתה טוהרת ונוטעת ממקום מושבה ומקבלת את עצתו דבר קדשו של הרז"ק מטורסק, וכאשר יצא מפיו בן תעשה. - בעד לז, החליטה, ללדת לטורסק, למען תדע את אשר תעשה בבעה קשה ומאיימת שכזו. - זאת, ולפרט שיתכן שלא יתמצאו בבית, כי על כן, ידעה שהרז"ק המגיד מטורסק, כשאר המגידים, ודרכו בקדשו ללדת בעינים, לזרבות ולזרזוב גבולות הקדושה, לעורר

לב בני ישראל לאביהם שבשמים, ולחזק דתם רפות ורכים בשלות. -

- אמנם כן, בהגיעה לא מצאה את המגיד בביתו, ובליט בריה, שטחה מרת אסתר פרייזל ז"ל את מר ליב, בפניו בנו של המגיד, ח"ה הרז"ק רבי נחום זצ"ל, ששהה אותה שעה בטורסק. - היא סיפרה את דבר המצב, ואת דברי הרופאים, שייאשו את הרז"ק, ושלדבריהם, אף חייה נטונים בסכנה, ושהיא אחת מאלף נשואים בחיים במקרים כאלה. -

- "זועמו ויין די איינע" הרגיע אותה. - בירכה שתעבור את המשבר בשלום, ושהעובר יצא בריא ושלם לאידי העולם.

- "אלטס העם אינאמען געבן נאך מיר". - צוה הרז"ק, לתמונה ולמחן הכל.

- ואכן, עברה את המשבר בשלום, העובר יצא בריא ושלם, והרז"ק הגדול נקרא שמו בישראל "נחום", על שמו של הרז"ק, שבינתיים שבקחיסד לכליה, ל"ע. - זיע"א.

מקני הדעת שביחוסים

בבחרותו עלה ותעלה בקדושה לעיר, בהגיע לפרק האיש-מקדש, נשא לאשה את הצדקת מרת ויה אסתר ז"ל, בת הרז"ק ר' משה חיים הכהן צוקער ז"ל ממוארשא, ונכתב אגביר רבי יעקב שלום שליט"א וסיפר לי הרז"ק ר' אשר זליג מרגלית זצ"ל, - שהיה בן עזר. - שהיה איש צדיק וקדוש, וזהו לו גילוי אלוהי-גבא ז"ל.

- והניחש בעיד-העניקה, וקבע תפילתו בבית-ב' "תפארת-ישראל" רחוק, הידוע בשמה גישע-שול, כלומר ביד-ב' של ר' גיטלין ז"ל, ואף נחשב בין נשואי-הצנים והמפורסמים וקדוה-חסידו כאילו מעורק ת"ו. - וזהו שם בעל-קדוה. - גם כשעיד-העניקה והתקדשה מזהירה, המשיך ר' נחום לחתולל בבית-ב' וחסיד-ביאן בבתי הורגשטיין, ואף שם שימש כבעל-קדוה.

- מקסיכנדז בבית-ב' וזה אל מול קדש הקדשים, מספר אחד ממחפלי ביד-ב', בתפילתו, וזה רבי נחום היה עומד על יד החלק, מכוון רגליו

כנגד מקום קדש-הקדשים, - ויה מוריד דמעות מעיניו ב"מנהג-הגילה" ואין אש-חש"ד-מנחת... - וכל דבריו היו קדש לה, כעורה וחסידות, וסיפור-צדיקים.

מנוע היסמכות-חכמים והמהר"ל מפראג

רבי משה חיים וזה בנו של הגר' יוסף הכהן, וכן אחר בן מנוע רבינו נפתלי בן דל בעל "סמיכת-חכמים", שהיה מיוחס-הכונה בן אחר בן ער עלי הכהן, מוזהר איתמן בן אהרן כהנא קדישא. - ביד רבי משה חיים וזה כתבי-הסוד אותה קיבל ממלך-הדורש בטלח, שהיה ממנוני הכולל, כשי לקראת עלייתו לארדהק.

וזהו מצד אמו דוד' ו' לרבי ר' שכנא ז"ל, רבו חזונו של דבר, ובעד חזו, תלמיד מה יעקב מלאך ובעל-החידושים" (שם-החידושים, חלק גדולים - מערכת ש' אות טו). - שהיה מנוע רבינו יוסף כבוד שור ז"ל רבינו יוסף מארליינש, ובקרא גם בן ר' יוסף כבוד שור. - בעל-החידושים (בן טב-הרב בעל הבאית שור כבוד ויחידים שלו, שכנא כהנא בתיאפריס חלק אבה"ע' סימן ו). - תלמיד רבינר. - "ועד אמר דוד' יוסף כבוד שור" (תוספות מס' א' ד"ה טבע). - "ואמר הר"ר יוסף כבוד שור" (מס' ת' א' ד"ה הייט). - וחזונו של רבינו נפתלי בן ז"ל וזה מנוע רבינו וז"ל.

והג' ר' רבי משה חיים, מרת רבקה ז"ל, היתה מנוע רבינו מאיר אייזנשט בעל "פנים מאירות", שהיה נכד אחות רבינו הש"ך ז"ל. - ונחזיר מאיר אשכנזי, נכד אחות רבי שך אבד בקק אייזנשטאט ובת הגאון מרת מאיר תלמיד הגאון מה יחזשע אבד מקק קדקא (שם-החידושים, חלק גדולים, מערכת ש' אות ו). - בספר "בסוד-אנשים מרוב ש"ך, בסופו תשובות מהגאון אביו מ' מאיר ב"ר (שם-החידושים, חלק ספרים. - מערכת ג' אות ו). - הגר' מאיר מאמסטייב, ג' כסלו תג. - בהגר' משה מפראג-קדוה-דמיין. - דובר פנים-מאירות, ש"ה אויר על התורה לזרוב ומחזר לו אן-הדורש לזרוב והזריף המופלא נכד, וארדהק על חלומות יין נסך, מסור ובי-הדורש על כבודו. - היתה מנוחה וקו ושבע

ימים סיון תקד. (שם-החידושים - חלק גדולים - מערכת ט' אות ו).

יחסו בעל סמיכת-חכמים

הגר' נפתלי הכהן, מח"ס "סמיכת-חכמים". - בהגר' יצחק הכהן ב"ר מסעופאן וחתן הגר' מנחם מנרל שטגן, מרגליות, מפרעמישלא. - חתן הגר' משה דוד מלוב. - בן הגר' ישראל, ראש ישיבה בלובק, - בן רבי שלום שכנא מלובק. - בן הגר' יוסף שור, - בהגר' יצחק. - בהגר' שלום מנשיסטאט. - מנוע רבינו יוסף כבוד שור מארליינש, ובעל התוספות.

- בן הגר' נפתלי ב"ר מלובק וחתן הגר' יהודה וואהל. - בן השר ר' שאול וואהל מבריסק. - בהגר' שמואל יהודה קצין-לובקין מפאדובה המהריש"ק, ר' נחמן שני. - בהגר' מאיר קצין-לובקין מפאדובה, המהריש"ק פאדובה, ר' שמש שכ"ה. - בהגר' אברהם מינץ רב ורמ בפאדובה. - בהגר' יהודה מינץ. - בהגר' אלעזר מינץ. - מנוע הגר' אהרן פלומלי.

- בן הגר' יצחק ב"ר מפראג וחתן רבינו יהודה ליאוי, המהר"ל מפראג. - בן הגר' שמשון ב"ר מפראג. - בן הגר' גרשון ב"ר מפראג. - בן הגר' עקיבא ב"ר הנשיא מאוב. - בן הגר' יצחק ב"ר מנאלאסא. - בן הגר' עקיבא ב"ר מלובק, מגלי ספרד.

אי מהר"ל אשר שימש ברה"ק כמפורסם

הרה"ק רבינו נפתלי צבי ב"ר זיע"א בעל "סמיכת חכמים" כיון כרב באסרא ועתד מקומות. - והגאון מהר"ר נפתלי הכהן בתשובתו הבאה בשו"ת הגאון מהר"ר צבי (סימן ש) כתב, אבי וקני מהר"ר ליחא מפראג אשר שמש ברה"ק כמפורסם. - (ושרת חכם צבי (סימן עז) וזו טעם הכתב ששלח הגאון כמחזיר נפתלי הכהן הגדול גרו רמ ואבדיק פרגשטוד רמיון ליד. - פה מפראג-קדוה וזו ית' ר' עש"ק וז' סיון חסיד לע"ק. - צבי דודי חסיד בעמדה דאר בקדמייתו ובתיאפריס ערפא פלפלא חריפא

– הרב הוסיף רבי פנחס אלימור מקשר וצ"ל
היה בפרק וזכרונות, על דמיטריאדס אצל
הרה"ק רבי דוד וצ"ל: בחשו מנ"א תרס"ט
כשנבטנטי ליבט של ר' דוד הרוחני כר להרשט
שנטיע כר השנה השלישית, ר"ה יו"ט כ"א,
40 יום לפני ראש השנה, עשו כר התרת קלות,
התחילו כר להתכונן לימים הקדשים, הימים
הטובים. את ה"קונים" ראו כר על השולחן
וחשו כר שהימים הקדשים נגיעים, זה כבר היה
גייט תפלות, וגם בשם חזון. כשהישיב נמי
השליחות, כשר' דוד ר' גיט להיט שליחות, לפי
פחד על כל אחד. כשר' דוד ר' אמר את המילים
השמה כל דחוק פעלן חוסה על עמלן", זה גרם
לכל אחד לפרק בבכיה, אני בטוח שכל יחיד שהיה
או בבכיה עשה תשובה שלמה מתוך יראת
אדבה, ערב ראש השנה שליחות – זה היה פחדים
טובים.

– כשהגיעו ימי ראש השנה הקדושים, בבקר יגשו ר' דוד ו' אל המעמד ואמר 'אדון עלם' מסוק בפסוק עד הסוף. לי הזאת הוביה לעמוד לידו אצל המעמד כל תפילה ואני שטני לכ איך שדעוהות נולשות לתוך רב הבסוק הלכ. כשאמר אדון עלם במחיקות, שמי ששטני אותו מתפלל את תפילות ראש השנה, דיה יכול ממש להתמוגג מנחיקות ויכול לראת אצלו התפסחות הגשמיית בשעת התפילה, וי'.

— ק היה מבני היכלם של הויה"ק
מראומסטריזוקע, רבי אהרן ראטה בעל "שומרי
אמונים" ועד.

הצעת הרבנות שנדחתה

במדבר־הנחומא (והדא ע"כ): לפיכך נקרא הר' המדני, שממית את של הקב"ה יתברך נעשה דר' - ובספיקא דרבינא (פ"מ): מהו "ארץ המדבר"? חמלה של חסמים כאן, נאמר כל אחד ואחד, ר' יבאי אומר, מהו "המדבר"? מקום שהמדבר והדירה יצאת לעולם הימנו, (שנאמר) "וירא אלזם ממקדש" (תהלים סח. לו.) - ורבי שואמר: הגדול אומר, ארץ שהוראה יצאת משם, שואמר: מי מצוין תנא תורה דרבי' ר' מירושלים

חדדאי - נבד רב מארי גאון - ברב דימי כפיוו
 ששורה - קנ בעו לר חצוב - ברב פנחס - ברב
 אבדימי - ברב חנמיה - ברב מינס - ברב
 עקב - במר זוטרא - ברב גוראי - במר
 זוטרא - במר פטרא - ברב הונא - ברב
 כהנא - במר זוטרא - ק אבא - ק עוקן -
 ק חנמיה - ק נתן - ק ברב הונא - נבד רבי: בר
 אבאה - נבד ענן - ק שפט - ק יוחנן - ק
 נחום - ק ברב הונא - ק נתן עוקן - ק חזקיה
 - ק שבעיה - ק שמעתי - ק עובדיה - ק
 ישעיהו - ק חזקיהו - ק ברכיה - ק חנניה
 ק משולם, האחרון למשפחת מלכי יהודה הגביר
 מבריהמים - ק חזקבל פתח יהודה, איש צמח
 שמו (וזכירו ויב) - ק פיהי - ק שאלחנאל -
 ק המלך יחזיקי - ק המלך יהויקים - ק המלך
 יאשיהו - ק המלך אמון - ק המלך מנשה -
 ק המלך חזקיהו - ק המלך אחז - ק המלך
 יותם - ק המלך עזריה - ק המלך עמשיה - ק
 המלך יואש - ק המלך אחזיהו - ק המלך
 יהורם - ק המלך יהושפט - ק המלך אסא -
 ק המלך אביה - ק המלך רחבעם - ק המלך
 שלמה - ק חזר מלך יהודה - ק ישי - ק
 שבה - ק בעז - ק שלמא - ק נחשון - ק
 עמיטב - ק רם - ק חזקין - ק פריץ - ק
 יהודה - ק יעקב אביט - ק יצחק אביט -
 אבדוס אביט

בסיור המעלות לדוד

רבי נחום היה חביב ונשקף מאד בעיני המצרים,
והחלץ רבי יוד צבי שלמה בירדמן וצ'ל
מלעזל בישראלים, – אחד מן האריות שבמסדה –
חסדה שביניהם בלשו אנשים תמימים אשר האירו
בשמיני חובל שנים לאחד עלות רב, וקדושה
בסדה שמימיה, – יהודה שן מכלה, מלטה
ושמחה של אברהם יחזקאל של אחם הדמים, ביניהם:
הנאן רבי ישראל יחזקאל הלוי ריומאן חבד הבד"ץ
ודפעה'ק, וצ'ל'ק רבי עקב אשר קאן, רבי מיכאל
הדסן, החסיד המפור' רבי משה וואלפמן, האדום רבי
שמואל רבי מתיחא רייזער, ור' פנחס אלעזר
קסער, רבי מאיר אברהם יחזקאל ועוד, וצ'ל

ג. והיה מקבל מופלא בקבלה מעשית ואולדת.
 חכה שבניו וחתניו רבנים מופלגים כמ"ס
 בשערי צדקתו. - ורצה לעלות לארץ ישראל,
 ובקש שיתנו שנת תע"ט והיה מתעורר כבודו. -
 [נפטר בדרכו לארץ ישראל בעיר איסטנבול
 שבטורקיה ונקבר בשכונת אורטקאי. - על
 שחשש"ט תעד צדיקים גדולים ומפורסמים עליו
 [כר].

ד. האנן מווריד הרבי"ר העשל היה מחתלה מלא
מקום אביו לבולבול, אף שיהי צעיר לימים
שאו, ועבד"ן אב לך היה הוכן משרת סאטו
מט דהא הוכן גרודל מאדו הג'מ נפחלי כ"ף.
בתו של הרבי רבי העשיל, הרבנית מ' גרונא, אשת
הג'מ משולם ולמן. — בתו יהתה אשת הג'מ יעקב
מדיכא אדב"ק פטאן בן הג'מ נפחלי כן בעמ"ל
מריכא דאדב"ק.

1. שמי הגדולים, חלק שמיים מעורבת ס אמת נא; ועין לעיל

[illegible]

יחוס המהר"ל מפראג

רבינו יודח לזאת, ומה'ל מפרגן, יח אלול
שש"ט. - הג'ד בגלאל מפתח. - הג'ד
חיים מורחמילאי וזקן מפרגן. - הג'ד בגלאל
הג'ד יודח לזאת וזקן מפרגן. - הג'ד בגלאל
- הג'ד יעקב - הג'ד אריה זאב - הג'ד
יחמילאל - הג'ד אלעזר. - הג'ד ליפיש -
הג'ד קלינשוט קלמן. - הג'ד נתן. - הג'ד
יוסף. - הג'ד אליהו. - הג'ד עזריה. - הג'ד
עזמל. - הג'ד יחזקאל. - הג'ד עזריה.
הג'ד אברהם. - הג'ד יחזאל. - הג'ד יוסף
מורח. - ק רב האי גאון, שביעי של ספר ד'א
תשע"ל. - הג'ד שורירא גאון. - הג'ד חנניא גאון. -
רב יודח גאון. - רב פלטיא גאון. - במד אבי.
רב שמואל ראש בבל. - נבד רמור רב. - רב

בידו תקטף פתח למאכל תעלה לתוספת לתזונה פה
 הנהיגה וישיב רמה חת רשע מטעם בשלש עשרת נפח
 הוא היה אחד מחתני כהרע כאלו לי האנא הערול
 כמפורסם כענין הור כבוד משה צבי חורש נרו אדא
 ורמ' רקק המכורן ואלטנאן צבי ולחנה יחיד יחיד
 והינא הכיס והמזלג גבד כחורה כאר חביב כבוד
 משהר אר לז נרו ואלש - וזה הענין מכתוב משה
 והנח מחנה יחיד הנל, נכתב למי האנא הערול משהר
 מכתב כי אבד ורמ' קרן בראדא, ורש בפי חלך
 לדרס על הנהגת של לקק בראדא, רס - ואמר לי
 הדן מציין רבי ואלף לי, יש שיע טובה וזה וכתב
 על הנחיל, מעשה ארע בשי האנא משהרל מפיא, שלא
 נמצא לב בתרגומא, ובאזה השאלה למי האנא משהר
 מפיא הנהיגה תרגומא במעמד שאר לשון בריה
 בלוא כל אפילו רנע אדא, ובדאי אדא שחש
 נאבר ואלד הור נמור, עביל אדא תעלונה - בקאי
 מעשה אדא נחמאל כל תבא אדא תעלונה כליוח,
 ואמרתי שישו בני מעי, אם משהרל שלום כה,
 שכונתי לרע אדא האנא הנל אשר שישו ברהק
 כמפורסם אשר בדאי לא ימא תקלל משהרל ודו וברס
 בעיני אבילה, - נאם נחמל הבק וזה בקק בעל
 ע"א.

בעל "סמיכת חכמים"

א. מהר"ר נפתלי כ"ץ אב"ד בק"ץ פסוק וק"ץ פפר"ל.
 - דיכר וחדושי-ברכות, וסמיכת הכהנים. -
 (ספרד: א. סמיכת הכהנים' להאזן מהר"ר נפתלי.
 סמיכת וכל המסכתות. וקרא בשם הקדמה
 להדושו לברכות. - ב' ברכת ה', להאזן
 מהר"ר נפתלי כ"ץ. כולל הקדמה גדולה ושיטת
 ברכות ועל כל סדר ודעים. והחשם בבלות וקרא
 להם שמות בפרטות להקדמה גדולה ארכה
 וערוכה במבד סמיכת מסכתות כל הש"ס משנה
 קרא בשם סמיכת הכהנים. ולשיטת ברכות קרא
 קדושה וברכה. וליתר פירושו ולסדר ודעים זה שמו
 משיך הורוץ ותרץ מגז תלוא פירפוס - ג. "שער
 נפתלי", כ"ץ, פומוניס וחפלת לכל השנה ברלין
 ק"ת.)

הגרי"ח, ששם ענינו עליו משכב הדמים. - דמותו התרנית מזכרת היתה בלשכת דב"ר. רבי נחום סיפר, בפני נכדו, שהיה נוכח בכמה וכמה גיסין שנערכו בפני הבד"ץ.

- שכן, כאמור, התמדתו המופלגת היתה ידועה לכל, כאשר עד מימי בירוחו היתה השם "תמדי" כשם-נרדף של רבי נחום, שכינתו הכללית נחום דער תמדי. - ובקאותו הנפלאה בכל חריז תורה עמוה נמנעו. - כפי שראו גם בקצתו שהיה חזק הרבה על לימודיו, ומשנן לצננו ש"ס ופסיקים. - והיה חזק, חזק, וחזק, וחזק, ללא סוף.

- גם רבי נחום - היה חזק רבי אברהם מרדכי יודעין וצ"ל מספר - שהיה או במיטב שטותיו, היה בין ההצעות הנבדלות של הגאב"ד רבי יוסף חיים לשמש כיון בבד"ץ חסידים, שהשקיע בחזקתו ומאמצים רבים להביאו שיקבל את החצונה. - רבי נחום, כמיוחננו ויראתו, דחה את הדבועה.

בסוד שיח שרפי קודש

מגלה נא ונראה הד, נהג נאני ירושלים, שהיו מתעצנים זה בזה, ומנעימים זה לזה בהלכה.

- הנאן רבי ישראל יצחק הלוי רייזמאן וצ"ל, חבר הבד"ץ, ישב כל ערב בביתו ב"קוליראים" חסידים, והגיד את שיעורו. - רבי דוד הלוי יודעין וצ"ל, ריאות קדמת לזכמותו, היה ממתן לו עד אשר יסיים את שיעורו, והצדק לפניו את פסקו אשר הורה במשך כל היום. - במקום דרשו: ברמזות, נכון רבי ישראל יצחק בשלש "בבות". שנכון על ידי רבינו מרן הגאב"ד הגרי"ח וננפעל וצ"ל. אכן וזה דרשה מופלאה אמר רבינו הגרי"ח וצ"ל. כשהזמן רבי ישראל יצחק באחד התנאים לבחון את תלמידיו במסכתות שלמות. - והיה יושב כולו אומר בכד. - לבסוף שראו. מלמשינו נקיים ונחין, ללא כל רוב. על שולחן ריק, ללא ספרים. ללא גמרא. קופסת ה"טב"ל" בידו. וישוב ודכון את התלמידים בסוגיה לפירוש פרש"י, באצילות ובענות חן. - בשלוח הנפש, וישוב רבינו ושואל את שאלותיו. ב"ס פרס וטק רבינו בפני התלמידים את שאלותיו מרדלים

וגר" (ישעיה ב, ג). - ו"א דמוריה", אמר רבי שמואל, וארץ שמונתה עתה הקב"ה להחיות על הרעעים שירדו לגיהנם, שנאמר "כמאן לשאול שות מות ידעם ידור שאל חיים וצורת לבבות שאול" (תהלים מט, טו), ומדריך, "מוביל לו" (שם). - ו"א ארץ המוריה", אמר רבי יחזקאל בן לוי, הארץ שהצדיקים מורים מותה ונותרים על הקב"ה הוא עושה, שנאמר "יפול דוד והצדיקים מוכסים בשקים על פניהם" (ויאמר דוד אל האלילים הלא אני אמרתי למנות בעם ונ' תוד נא יחד בי ובבית אבי ובכער לא למנפת) (ד"ה"א כא, ט"ט).

- אמנם, כן, במקלות חסיד ירושלים מעולם לא היה חלל ריק, בכל הנוגע לתורה יראה וחסידות. - תלמידיו הצמיח מופלגים, בעלי שיעור קומה, שלמדו צדיעות המופלגות, וראויים היו לישב על מדרן, ולשפוט את ישראל, מצויים היו בה תורה, במידה מספקת לצרכי העיר, ויותר. - אולם, דא עקא, שהקדיש למנוח רב בירושלים היתה עקב צדיעות המופלגת של אלו. - ראב"ד העדה החרדית, הנאן רבי מרדכי ליב רובין וצ"ל נשתלק לבית עלמנו, והאידא ארזי חלל ריק, מרן הגאב"ד רבי יוסף חיים וננפעל וצ"ל הגיע לנבדלות נכסר כסלי תרפ"ט. - ראשי העדה החרדית ואגודת ישראל, מנהיגי החידושים והחדושים, והתאמצו למלאות את החלל.

- בשנת תרצ"א נכנס הנאן רבי פנחס אפשטיין וצ"ל, מח"ס "אדיקת ליתאי" ו"מנוח חריבה" על מס' סוטה. - פקדונו הקדוש של מרן הגאב"ד הביא את רבי דוד הלוי יודעין וצ"ל, הדיק והענין, להסכים להצעה. - גם הנאן החסיד רבי ישראל יצחק רייזמאן וצ"ל על אף היותו על-ימים, נכנס לבחון פאר במידתו של רבינו מרן הגאב"ד רבי יוסף חיים וצ"ל. - והיה זה בשנת תרצ"ג לאודי שמוח הגאב"ד רבי יוסף צבי דושינסקיא וצ"ל עלה על כס הדבועה, קיבל רבי ישראל יצחק וצ"ל עליו את כס הדיינות בבית-דין הצדק.

- דמותו של רבי נחום, והקדוה הד של קדושה, והמפצצה אור תורה ואהבת-תורה לכל הבאים עמו במנוע, והחיה את רישומה על רבינו

בלשונות הגמרא רש"י והתוספות השגורים על פיו. - - -

- מקום כבוד היה לרבי נחום ביהמ"ם. - גם עם רבי נחום היה רבי דוד מתיימן לעתים בעיניו הלכה ופסק. - שכן, רבי נחום בקי גדול היה, כפרט בש"ס, שידע את כל המשנה בדורה בעל פה.

- מתפללי החותקים של בידב"נ "חסידים" בבתי אונגרים לעולם לא יוכלו לשכוח את החזקן הגדול זה וכו' הם להיות עדים לעתים תכופות:

- רבי נחום, נמנה על מתפללי הקבועים של בית הכנסת זה בערב ימים בכל יום ראשון, שכן את השבת קדש היה עורך אצל התנן הרב החסיד רבי אברהם מרדכי יודעין וצ"ל. - ובפנים, כמו גם בפני שאר תלמידי הצמים, שלא חסרו באותו בית כנסת, ראה רבי דוד לראוי לשטח לפניו את הדין והפלאות אורחיו שלו. - ואמת מה נהדר היה הנאמן שגול היה לעתים קרובות לעניי איו נהג בהבטת. - ויקדדו ידיו ויציאים מפי הנה"ק והראב"ד וצ"ל. - האף רבי נחום וצ"ל היה מתכוין לעומתו ומשיב דברים על אופנם. - מינה ומינה וצ"ל היה מסתנים שמעתא, ומינה היה נתקלם עילאה ית"ש. - ומה רב היה קדושתו ונכדו יודעין אותן שעתה.

- באמש לילה הצות, בחשכה ועלטה, משמע דפיקות בלעו של רבי אברהם מרדכי, - משנינו לפתח, והפנתו רבי אברהם מרדכי לראות את הראב"ד על מפתן ביתו. - הראב"ד וצ"ל שנת ערדה, הוא מצא שרבי נחום עזר בדין ביטח לחוש בלילה בביתו באותו בוקר, והטויה עצמו לביתו של רבי אברהם מרדכי, ולהודיע לרבי נחום שאכן מצא שצדק הדברים כפי, בבירור והלכה הנדרה.

- מספר נכדו הרה"ח ר' משה יודעין של"ס"א, שהיה עד לאותו חזקן נפלא. - בוקצתו, - מספרים הנכדים, ששערה בערב ימים - ביקש מרם להקשיב לו מתוך הספר, כשהוא חזק עליהם דפים שלמים של "משנה

ברורה" עם "באור-הלכה", ולהעיד לו על כל שגואה או וילוג. - כי על כן, מחמת חולשת עיניו, לא היה יכול ללמוד מתוך הספר. - אולם, מספרים הנכדים, הסבא לא החסיר, ולא שכת, אף מילה אחת, יתר על כן, והא היה מדינש באופן מיוחד את כל אותיות-הדיבור, נקודות ופסיקים, ותך שהם עצמם יושבים ומקשיבים בדמיה ובדחפועלות.

גדולות ובפלאות

רבי נחום היה מראשי המקובלים, ובעל-תפילה אצל ה"מכונים" בשיבת "שער-השמים". - נאונותו באה לידי ביטוי בדיעות ובקאותו בחכמת הקבלה, כאשר מקום נכבד לו, עוד מימי השחרות, בסיגוריה עם חכמי המקובלים ק"ק חסידים "בית אל" בעיר העתיקה, ושם ממעינים. - הרה"צ המקובל רבי מאיר שווארץ מפדוויץ, קבע את שיעור קבוע, וישיומי, בחכמת-הדון. - והצטיין בבקאותו הנפלאה בתורת הנסתר. - ידעוהו בקבלה לא היתה השערה או הערכה, כי על כן, עמד איתן ב"בחינה" אצל אחד מגדולי המקובלים מפדוויץ, וידע את כל סידור "כונת-הרש"ש", דן של שבת חן של חול, בעליפה.

- רבי נחום שקד על התורה והעבודה מתוך הדחק, כאשר דמותו הקדוה והאצילה לא נפגמה, ושלוחת רוחו ונפשו והמדדו לא משה ממנו על אף עזי הדחק.

- עיקר לימודו של רבי נחום היה תורת הנגלה. - סיפר נכדו הרה"ח רבי ישראל שילך שליט"א, - רבי נחום רעב ללחם, ומכר את כל אשר לו סרם והתחיל ללמוד הקבלה, והכמת הח"ן. -

בלב"ע ותבקש בישיבה-של-מעלה בשט"כ, מתאיישמת-תורה שנת ה"תש"ך לפ"ק.